

Dumitru FILIPEANU

"Gheorghe Asachi" Technical University of Iasi, Romania
CMT M - Economics and Marketing Department

Mihaela CANĂNĂU

"Gheorghe Asachi" Technical University of Iasi, Romania
CMTM - Economics and Marketing Department

SOCIO-ECONOMIC EFFECTS OF MIGRATION IN TERMS OF INTERCULTURAL CONTEXT

Case studies

Keywords

*Unemployment,
Immigration,
Intercultural
Financial stability*

JEL Classification

A10

Abstract

In 1989 Romania has been isolated and restricted cultural, religious and social. All political changes that followed the '89 when they were open borders have led to massive emigration to the states of Western Europe, especially to Italy, France, Spain. Lack of employment, insufficient income, the desire to build a financial balance, were all reasons for a significant number of Romanian who have chosen to work abroad. Basically, this study aims to make a SWOT analysis segment of the population who emigrated temporarily in Italy. They managed these people to create that financial status of their dreams? What was the price paid for this financial comfort? Covering economic stability, acquired after years of work, lack of time periods high near children, spouse or parents, often the elderly and the sick? Abstract will be written in English. Include an abstract between 100-160 words. Abstract should contain no bullets or references.

Introducere

Românii care au ales să emigreze în peninsula italică formează, în prezent, grupul cel mai numeros în rândul emigranților din străinătate, circa două milioane. Aproximativ 500.000 sunt comasați în nordul Italiei, în regiunile Piemonte și Lombardia, care, potrivit statisticilor economice, este și cea mai dezvoltată zonă. Integrarea într-o altă țară a fost pentru aceștia practic o provocare, deoarece trebuia depășit handicapul atâtor decenii de izolare.

Una dintre motivațiile importante pentru cei care se hotărăsc să emigreze este posibilitatea de a-și îmbunătăți condițiile socio-economice. Românii, având în prezent posibilitatea de a circula de la un capăt al lumii la celălalt și de a se stabili în altă țară, au astfel posibilitatea de a cunoaște alte moduri și stiluri de viață (Michalon & Nedelcu 2010).

Cei, care au ales să emigreze, după ce și-au consumat stările inițiale de curiozitate, de uimire sau contrarierate, au fost interesați să-și adopte comportamentul la normele și valorile dominante din noile medii sociale, fiind preocupați în permanență de a se încadra și adapta în noua societate. Comportamentul lor, în toate aspectele, este orientat de valorile, normele și reprezentările dominante ale societății în care s-au format, dar în momentul când ajung într-un mediu social se confruntă cu multiple bariere de comunicare, cu numeroase probleme de adaptare și integrare (Appleyard, 2001; Bade, 2004).

Potrivit unui studiu realizat de către Fundația Soros, publicat în anul 2011, în perioada 1990-2010, românii care au ales să plece la muncă în străinătate au reprezentat mai mult de 90% dintre emigranți, mare parte dintre aceștia fiind tineri cu vârste între 20 și 40 de ani.

Necesitatea și totodată dorința de a se integra cât mai bine în noua societate și de a se adapta condițiilor mult diferite de cele din țara noastră îi determină pe românii plecați în străinătate să învețe rapid limba țării gazdă și chiar multe din obiceiuri.

Discuții

Românii care au mers să lucreze în Italia susțin că principalul motiv pentru care au ales această țară au fost asemănările lingvistice. De altfel, Institutul Național de Statistică arată că, la nivelul anului 2012, aproape jumătate dintre emigranți (46%) au avut drept destinație Italia (figura 1)

În acest fel, bariera comunicațională a fost mai ușor de surmontat, mai ales că mare parte dintre cei care au emigrat în această țară nu au finalizat studiile liceale. În acest context, a apărut necesitatea și totodată dorința de a se integra cât mai bine în noua societate și de a se adapta condițiilor mult diferite de cele din țara noastră, fapt ce îi determină pe românii plecați în străinătate să învețe rapid limba țării gazdă și chiar multe dintre obiceiurile țării de adopție (Luca, 2005; Diminescu, 2009).

Odată ajunși în străinătate, aceștia își caută un loc de muncă, fiecare după nivelul lui de pregătire,

acest criteriu fiind adesea plasat în plan secund, comparativ cu dorința de a găsi o slujbă cât mai bine plătită. Tocmai de aceea, cei mai mulți își găsesc un loc de muncă în special în construcții, îngrijitori bătrâni sau copii și în agricultură. O altă parte, dar mai puțin semnificativă față de cei deja menționați, lucrează în domeniul sanitar sau în alte domenii de activitate (Baldwin-Edwards, 2005; Petrușcă & Danileț, 2012).

În urma discuțiilor avute cu sute de români plecați la muncă în Italia a fost realizată o analiza SOWT, la nivelul anului 2012, în care au fost evidențiate punctele tari și punctele slabe, oportunitățile și amenințările pentru conașionarii care locuiesc în Italia.

Puncte tari

- Serviciile de calitate din administrație;
- Stabilitate financiară; (PIB/cap de locuitor Italia: 25.700 euro/an 2012; PIB/cap de locuitor România: 6.500 euro/an 2012) (Sursă Eurostat)
- Prețurile scăzute ale produselor, comparativ cu veniturile;
- Nivelul veniturilor nete ridicat, comparativ cu România; (Italia: 19.359 euro/an 2012; România: 3.606 euro/an 2012) (Sursă Eurostat)
- Dezvoltarea unor abilități de relaționare socială;
- Existența unei game largi de produse tradiționale;

Puncte slabe

- Scăderea veniturilor provocată de criza economică europeană, care a afectat și locuitorii Italiei (Dacă în anul 2008 emigranții au trimis acasă 6,6 miliarde de euro, începând cu anul 2009, banii trimiși în țară au scăzut considerabil, ajungând în 2012 la 3,9 miliarde de euro) (Sursă BNR);
- Neimplicarea statului român cu programe în țară, pentru atragerea forței de muncă plecată în Italia;

Oportunități

- Posibilități de dezvoltare a unor afaceri
- Problemele economice și cele politice privind migrația ar putea încuraja unii tineri să revină în țară pentru a-și dezvolta mici afaceri
- Promovarea produselor tradiționale românești

Amenințări

- Creșterea costurilor din cauza crizei, precum și a costurilor creditelor bancare;
- Accentuarea gradului de neutilizare a forței de muncă în construcții, unde lucrau foarte mulți români.

O dată cu stabilirea în Italia, românii au descoperit relațiile cu instituțiile italiene, unde au constatat că lucrurile se desfășoară de o manieră firească, fără problemele birocratice cu care, susțin ei, s-au confruntat în relația cu funcționarii care lucrează în instituțiile din România. Interacțiunea cu instituțiile spaniole este percepută ca un factor ce determină schimbări atitudinale și însușirea unei alte percepții

despre eficiență, rezolvarea problemelor, poziția instituțiilor, funcționarilor în raport cu cetățeanul.

Mulți, la sosirea în țară, descriu amabilitatea tuturor instituțiilor cu cetățeanul indiferent de naționalitate și fac diferența cu cele din țară, lucrurile care erau în țară normale aici sunt anormale. Dacă în România este normal să dai "atenții", pentru un drept care își este asigurat prin lege, ei bine, în Italia, susțin emigranții români acest lucru nu se întâmplă.

Persoanele intervievate au susținut că funcționarii au răbdare să stea de vorbă cu fiecare persoană care le solicită sprijinul și, mai mult, caută soluții pentru rezolvarea optimă și rapidă a problemei. Datorită unei organizări ce are în prim plan interesul cetățeanului, indiferent că mergi la medic, la primărie sau la bancă îți rezolvi problema peste tot. Cei care au trăit astfel de experiențe susțin că în România aceste lucruri necesită mult timp, plimbarea pe la multe instituții, iar în final se întâmplă, nu de puține ori, să nu se rezolve nimic, pentru că funcționarii nu par a fi dedicați pentru rezolvarea problemelor tale. Românii care au emigrat în Italia au concluzionat că, datorită unei organizări eficiente, ești învățat clar pașii pe care trebuie să-i parcurgi pentru rezolvarea problemei.

În același timp s-a observat că în localitățile cu un număr mare de români instituțiile italiene au sprijinit integrarea acestora în comunitățile din Italia, prin organizarea unor activități, sărbători ale românilor și acțiuni cu rol de intercunoaștere și au încurajat chiar formarea asociațiilor românești (Potot, 2000; Ricci, 2010).

Pe acest fond, s-a constatat că păstrarea obiceiurilor, culturii și a limbii române interesează destul de puțin pe emigranții români, primordiale fiind aspectele socio-politice. Realitatea a arătat că pentru mulți emigranți păstrarea identității culturale și lingvistice în condițiile emigrării a fost trecută într-un plan secund, dorința de integrare în noua societate fiind primordială interesului declarat de a câștiga suficienți bani astfel încât să se echilibreze financiar și, în momentul reîntoarcerii în țară, să poată să-și asigure lor și familiei o situație materială stabilă (Apetrei & Petrușcă, 2010).

Românii care au înțeles că sacrificiul de a fi departe de familie și de țară, pentru a-și asigura un confort financiar, trebuie să fie compensat prin muncă și seriozitate, sunt apreciați, pentru modul în care muncesc, pentru abilitățile pe care le au, într-o măsură mai mare comparativ cu alte grupuri de imigranți.

Putem remarca că, în raport cu munca, românii și-au schimbat atitudinea față de locul de muncă din Italia, care odată cu trecerea timpului a căpătat noi conotații și a fost apreciat într-un alt mod ce nu a mai corespuns cu anumite stereotipuri avute.

Toți cei care au mers să lucreze, având un scop bine definit de a-și depăși condiția socială din țară, la întorcere au afirmat că „dacă mergi la muncă muncești, și dacă muncești ești plătit”, „acolo nu se

merge la lucru să-ți bei cafeaua și să faci pauze dese pentru țigară, acolo se merge la lucru să muncești”. Este normal ca cei care au ajuns acolo să se adapteze condițiilor, mediului de viață în care trăiesc. Aceștia sunt obligați să se integreze în țara de adopție, să respecte regulile socio-umane, de educație, de a trăi într-o colctivitate, fără să-i deranjezi pe ceilalți.

Cu toate acestea, nu de puține ori, chiar și după 10-15 ani de trai după aceste reguli, atunci când se reîntorc acasă, pare că obiceiurile nou învățate de-a lungul atâtor ani se șterg brusc și auzim din mâinile cu numere de Italia muzică dată la maxim, manele, țipete, iar gunoiul îl aruncă oriunde etc. (Metro Media Transilvania, 2007).

Au fost însă și cazuri, mediatizate atât de presa din peninsula cât și de cea din România de abuzuri din partea patronilor italieni. Oameni neplătiți pentru munca efectuată, românce abuzate de fermierii la care lucrau sunt tot atâtea cazuri ale reversului medaliei unei lumi în care mulți și-au pus speranța realizării unui viitor mai bun, fără grija zilei de mâine.

De cealaltă parte, cazurile izolate dar, din păcate puterni mediatizate cu români care fură, tâlhăresc, violează sau chiarucid ne-au atras antipatia populației locale, o parte dintre italieni afirmând că „românii sunt răi”, „românii vor să te înșele”, momentele de panică și teamă create de unii etnici români conducând la „repulsie socială” chiar și față de românii onești. În acest context, italienii au ajuns să-i eticheteze pe emigranți ca fiind flămânzi, murdari, sălbatici, certați cu legea, provenind dintr-o țară extrem de săracă.

Din păcate, aflați mai tot timpul în căutarea unui trai mai bun părinții își lasă sau chiar uneori din nefericire își abandonează copiii în grija rudelor și iau calea străinătății. Copleșiți de munca deloc ușoară, de traiul greu pe alte meleaguri, de dorul de cei dragi, mulți dintre cei plecați ar dori să se întoarcă acasă.

Un "acasă" acoperitor din punct de vedere emoțional însă deloc ofertant din punct de vedere financiar. Așa că singura alternativă în a-și vedea visul împlinit este aceea de a strânge din dinți și de îndura mai departe condițiile de multe ori vitrege, punând deoparte fiecare bănuț câștigat pe care, într-un final, îl trimit acasă la copii sau pe care îi pun deoparte pentru a-și asigura un acoperiș deasupra capului.

Dar aproape toți recunosc că banii nu pot acoperi dorul de casă și nici nu pot înlocui nevoia de dragoste părintească a copiilor rămași în țară, cel mai adesea în grija unor oameni în vârstă, în special a bunicilor.

În consecință, emigranții români din Italia au fost adesea puși, cel puțin la nivel emoțional, să încerce să găsească un echilibru între dorința de a câștiga prin munca lor un ban și, în același timp, eventual, să-și facă un viitor sau să aibă familia și pe cei dragi mereu aproape, astfel încât aceștia să nu se simtă abandonați.

În ce îi privește pe românii care au ales să plece în străinătate cu familia, integrarea copiilor în țara de adopție reprezintă o prioritate, un prim pas fiind învățarea limbii țării în care locuiesc. Totodată, pentru a facilita comunicarea în noua țară și pentru a nu fi ținta actelor de rasism, care de multe ori nu sunt putine venite din partea țării gazdă, părinții preferă să vorbească în familie cu copiii lor în limba italiană, cu atât mai mult cu cât acești copii urmează cursuri în grădinițe și școli în limbă țării de adopție. De aceea, s-a constatat că pentru acești copii învățarea limbii române nu reprezintă neapărat o prioritate.

Tocmai de aceea, mulți copii de origine română, care s-au născut și au crescut în Italia, nu vorbesc bine sau chiar nu cunosc deloc limba maternă - limba română (figura 2).

Adeesea, românii „italienizați”, care revin pe meleagurile natale, susțin că după o perioadă de câțiva ani de pribegie nu mai găsesc locurile la fel de familiare, privindu-le cu o oarecare reticență. Chiar dacă în anii petrecuți în străinătate au venit acasă de sărbători, în momentul revenirii definitive, mulți s-au plâns că prezintă dificultăți de reacomodare determinate de discrepanțele dintre țara adoptivă, în cazul nostru Italia, și locul în care s-au născut.

O privire sumară și chiar în ansamblu pe paginile de internet ale românilor din străinătate, ne subliniază faptul că problemele cu care se confruntă comunitățile românești din afara României sunt, în general: problema adaptării la noile condiții de viață și de muncă, necesitatea presei în limba maternă, necesitatea comunicării cu persoane ce vorbesc aceeași limbă, problema păstrării specificului cultural (religie, obiceiuri etc.) și lingvistic într-un mediu străin și nu în ultimul rând – un factor greu de pus în „ecuație” și de evaluat statistic: dorul de casă sau dorul de țară, pe care mulți dintre cei care pleacă îl ignoră la început, dar odată cu trecerea timpului îl simt din ce în ce mai tare și chiar uneori ajung și se întreabă ce caută ei acolo.

Totodată acest cuvânt și acest sentiment se întâlnesc destul de frecvent exprimate în spațiul virtual (fie că este vorba despre publicațiile online ale românilor din afara granițelor, despre pagini de internet ale comunităților românești din străinătate, despre bloguri sau forumuri de discuție).

Concluzii

În cazul românilor, procesul de emigrare este considerat o soluție pentru un trai mai bun, pentru rezolvarea problemelor financiare și a unui viitor fără grija zilei de mâine;

Românii au ales cu precădere Italia drept destinație pentru a emigra datorită nivelului de trai net superior locului de unde au plecat dar și datorită asemănărilor lingvistice, culturale și chiar religioase dintre cele două țări. Italia este de altfel o societate care favorizează simultan dezvoltarea identităților specifice și comunicarea interculturală.

Integrarea emigranților și a generațiilor tinere într-o nouă cultură este în mod clar o acțiune cu implicații sociale pe termen lung, uneori cu multe sacrificii, însă adevărata integrare necesită o muncă de identitate transculturală atât din partea celor născuți, cât și a rezidenților pe termen lung. Totodată se evidențiază o relație bună cu instituțiile italiene, cei mai mulți români apreciind faptul că au acces la servicii medicale, sociale și, evident, la piața muncii.

Motivele cele mai adesea invocate pentru care românii se simt integrați în peninsula sunt: deținerea și siguranța unui loc de muncă, respectul care li se oferă în noua țară, vorbirea limbii italiene și nu în ultimul rând locuirea cu familia în Italia. Totuși, după mai bine de zece ani trăiți în Italia majoritatea emigranților români consideră însă că nu aparțin în întregime nici comunității din care au plecat temporar, dar nici comunității de adopție. Pe de altă parte, singurătatea, lipsa familiei și volumul mare de muncă - uneori cei care au ales să lucreze în străinătate au și câte două slujbe pentru a câștiga mai mult -, sunt doar câteva din cauzele care-i afectează mai ales pe cei care și-au lăsat familiile în țară.

Bibliografie

- [1] Apetrei, A. & Petrușcă, C. (2010). Country-of-Origin effect in International Trade, *Timisoara Journal of Economics*, vol. 3, nr. 4 (12), 271-276.
- [2] Appleyard, R. (2001). International Migration Policies: 1950-2000. *International Migration* 39(6), pp. 7-20
- [3] Bade, K.J. (2004). Legal and illegal immigration into Europe: experiences and challenges. *European Review*, 12(3), pp. 339-375
- [4] Baldwin-Edwards, M. (2005). Migration Policies for a Romania within the European Union: Navigating Between Scylla and Charybdis. Mediterranean Migration Observatory Working Paper.
- [5] Diminescu, D. (2009). Exercițiul dificil al liberei circulații: o introducere în istoria migrației recente a românilor” în Anghel & István (coord.), *Sociologia migrației. Teorii și studii de caz românești*, Polirom, Iași.
- [6] Institutul Național de Statistică, 2012.
- [7] Luca, F (2005) - Communication and Negotiation within the Group, Proceedings of 5th International Conference on Electromechanical and Power System, Chisinau, 2005, p.159-162, Editura PIM Iași
- [8] Metro Media Transilvania (2007). Comunitatea românească în Italia: condiții sociale, valori, așteptări. Studiu sociologic, Agenția pentru Strategii Guvernamentale.
- [9] Michalon, B., Nedelcu, M., (2010). Introduction: Histoire, constantes et transformations

récentes des dynamiques migratoires en Roumanie ,
Revue d'Etudes Comparatives Est-Ouest 41 (4),
pp. 5-28

[10] Petrușcă, C., Danileț, M., (2012).
Developing the Research Instrument for Measuring
Loyalty within the Financial-Accounting Services,
*International Conference "Marketing – from
information to decision" 5t Edition*, 371-379.

[11] Potot, S. (2000). Mobilités en Europe:
étude de deux réseaux migratoires roumains,
Sociologie Românească, 2 (2000), pp. 101-120.

[12] Ricci, A.,. (2010). România: migrație și
muncă în Italia înainte și după aderarea la UE , în
Pittau F. , Ricci A. , Timiș L. (coord.), *Românii din
Italia între respingere și acceptare*, Idos & Sinnos,
pp. 14-28, Roma.

ANEXE

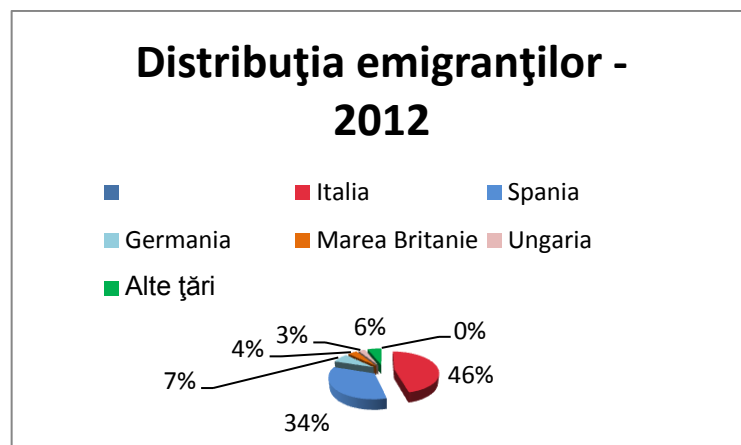

Fig. 1 Distribuția emigranților (INS, 2012)

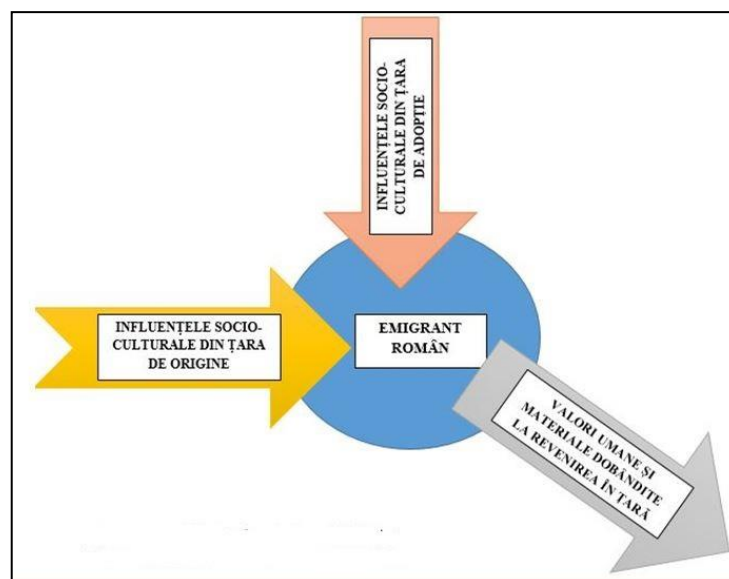

Fig. 2 Factorii determinanți ai modificărilor comportamentului socio-uman al emigranților